

"PEDRA A PEDRA"

de Rosa Díaz

El Teatre de L'Home Dibuíxat

Guía didáctica

Autoría de la guía didáctica:

Ana Díaz-Plaça, Juli Palou, Margarida Prats

Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura - UB

Barcelona, gener de 2009

*Dossier creat en motiu de la campanya escolar realitzada en el
Teatre Nacional de Catalunya en febrer de 2009*

Introducció dirigida als pares i mestres d'Educació Infantil

Aquesta guia té unes característiques especials: no s'adreça als xiquets, autèntics destinataris de l'obra, sinó als adults que els acompanyaran al teatre, gaudiran de l'espectacle, aplaudiran amb ells, i veuran les seues reaccions i la seua resposta.

L'obra és rica en suggeriments i d'una bellesa plàstica delicadíssima. A partir d'objectes inanimats -pedres i altres objectes, com llaunes i cordes- ens obren les portes d'un univers en el qual sons, objectes, gest i paraula es posen al servei d'una història amb alè poètic.

L'objectiu d'aquesta guia és desenvolupar l'observació i la imaginació, tenint en compte l'experiència viscuda com a espectadors. Es tracta de descobrir que és possible, a partir d'un objecte en aparença tan senzill i humil com és una pedra, construir formes, inventar paraules, confeccionar contes, descobrir llibres i establir relacions amb obres d'artistes plàstics. La guia proposa activitats, que es poden fer a casa o al centre educatiu, que perllonguen les sensacions i les emocions lligades a l'experiència viscuda al teatre.

Les activitats s'organitzen en blocs diferents: treball sensorial i sensoriomotor (amb interrelacions entre el coneixement de l'entorn i coneixement d'un mateix); llenguatge oral i educació literària; escriptura, lectures i arts visuals; i, finalment, l'obra al teatre, aprenem a anar al teatre.

Al bloc sensorial i sensoriomotor corresponen les activitats de manipulació de materials, unes activitats que prenen com a punt de referència l'obra que es presenta. S'estimula la memòria a fi de recuperar les imatges que s'han presentat a escena.

Al bloc de llenguatge oral i d'educació literària se suggereix la creació o la reflexió sobre sons i paraules noves, sobre relats i personatges que ens acosten al món de la narrativa. En aquest apartat es pretén consolidar l'aprenentatge de diversos conceptes, agrupats per contraris o per camps semàntics. En aquest bloc l'estímul de la memòria es provoca a partir de l'enumeració d'objectes i de situacions de l'obra; aquesta enumeració ha de servir per refer la història que s'explica a l'obra.

Al bloc d'escriptura, lectures i arts visuals es proposen algunes activitats lligades a jocs de grafies. A més, després de veure *Pedra a pedra* es presenta una bona ocasió per anar a la biblioteca i buscar textos i imatges que tractin sobre pedres; a la biblioteca es poden trobar llibres de contes, àlbums, o llibres de coneixements que ajuden a ampliar i recordar el moment màgic que van viure al teatre. Es tracta d'aprofitar l'ocasió per incidir en les capacitats d'observació, relació i comparació. En aquest mateix bloc es plantegen activitats d'arts visuals: hi ha activitats de cercar analogies de forma entre els personatges de l'espectacle que han vist i algunes creacions plàstiques de Joan Miró i Salvador Dalí. S'inclou en aquest apartat una activitat sobre dos escultures de pedra. El darrer bloc –l'obra al teatre, aprenem a anar al teatre- propose una mirada a l'obra més enllà de la mateixa obra. Una mirada centrada en tot allò que envolta l'espectacle, des dels elements que en formen part fins a l'espai on es representa. Se suggereixen activitats que exploren les capacitats reflexives i imaginatives dels espectadors.

BLOC A: TREBALL SENSORIAL I SENSORIOMOTOR

1. Cerca de materials: pedres

- Sortir al jardí o al pati i agafar pedres. Aquesta activitat es pot fer per equips. El mestre pot guiar la cerca: per formes, per colors, per textures.
- Feina de classificació, ordre i preparació.
- Detectar pedres amb formes que recorden animals, estrelles, estris de la casa, etc.
- Crear espais amb formes geomètriques diferents: triangle, rodona, quadrat, etc.
- Construir formes que imiten realitats de la natura: arbres, animals, etc.
- Construir altres objectes: una casa, un cotxe, etc.

2. Cerca de materials: sorra

A l'escenari també veiem sorra. Poden agafar-ne de diferents gruixos i colors i construir quadres efímers amb la combinació de colors i pedres

3. Amb tot el material acumulat es proposa un exercici per desenvolupar els sentits:

- o tacte: trepitjar sorra de diferents gruixos, aigua, teixits diferents textures;
- o tocar pedres de mida, forma, "tacte" diferent.
- o vista: mirar pedres: fixar-se forma, colors i volum.
- o oïda: escoltar sorolls de la natura com el mar, el vent, la pluja, etc. i distingir instruments (vent, corda,...) de peces breus.

4. Com hauran vist a l'obra, construir ninots a partir de combinar pedres i objectes. Per no arriscar-se a cap tipus de problema, vigilar amb les condicions higièniques de cada objecte i, d'una manera especial, vigilar que no agafen objectes que els puguin provocar algun tipus de lesió.

5. Portar objectes fets o decorats amb pedres (des d'una capseta per guardar-hi coses a un collaret, o un anell) Fer una xicoteta exposició, comparant-les amb les pedres recollides per ells.

6. Parlar de les pedres grosses que s'utilitzen per un tipus determinat de construcció, com ara un espigó. Anirà bé tenir imatges a l'abast.

7. Parlar del treball a què sotmeten la pedra els escultors.

8. Per saber més sobre pedres cal tenir present que existeixen museus dedicats a les pedres. Un exemple a:

<http://museu.arenysdemar.org/mollluleda/00mollf.htm>

BLOC B: LLENGUATGE ORAL I EDUCACIÓ LITERÀRIA

1. Recordar tot el que hem vist: fem una enumeració d'objectes: pedres, branquetes, sorra, una regadora, llapis, caixes de fusta, cordes, ales d'ocell, etc.

2. Lligat amb l'activitat anterior, acompanyem els noms dels objectes d'adjectius. Recuperem les experiències sensorials i treballem: aspre/suau; tou/ dur; gran/petit; rodó/allargat; blanc/negre/gris/vermell, etc.

3. Relacionar els noms dels personatges amb accions que poden fer:

- Què pot dir el senyor NOOO? En quin to i amb quin volum.

- Què pot dir el senyor AAAIII? De quina manera ho dirà? Imitar amb gestos.

- Quines coses poden fer por al senyor UIUIUI? Dir-ne unes quantes, triar-ne una i fer una frase que comence amb “uiuiuiui a mi em fa molta por...”.

4. El senyor Llauna està content quan pesca, quan menja les seves pedres: què podria dir abans de dormir? i abans de menjar? i quan el veiem pescant?

5. Processos quotidians. Fer una relació de coses que fan al llarg del dia. Comparar aquesta relació amb les coses que fa el protagonista de l'espectacle.

6. Amb grups reduïts, crear xicotetes històries a partir dels personatges fets amb pedres i altres objectes. Caldrà partir del record de l'argument de *Pedra a pedra* per inventar:

Pedra a pedra

On passarà? A la vora del mar.

Qui explica la història? L'actor que mou els personatges.

Quants personatges surten?

Sr. Llauna, els tres veïns, els peixos.

Què passa? El senyor Llauna viu feliç a la vora del mar, però els seus veïns no l'entenen. S'embarca en un vaixell i viu content.

Obra nova

On passa?

Què diran?

Qui explicarà la història?

Què faran?

Quants personatges sortiran?

Com acabarà?

Com es diran?

7. Les pedres a les frases fetes.

Mirar situacions on encaixen cadascuna de les següents frases fetes:

M'he quedat de pedra [posar cara de sorpresa, davant d'una notícia o un fet inesperat]

És dur com una pedra [intentar mastegar i fer molta força]

Tirar la pedra i amagar la mà [fer un mal i intentar amagar-ho]

No deixar pedra sobre pedra [enderrocar completament]

8. No totes les pedres són iguals.

Explicar que hi ha pedres que tenen unes característiques especials. Per exemple:

- Pedra foguera.
- Pedra preciosa
- Pedra d'esmolador.
- Pedra de moldre.

Mostrar-les en directe o a través d'una il·lustració.

9. Pedres i jocs.

Jugar amb els xiquets als jocs següents:

- Les tres pedretes: tres en ratlla.
- Pedra, paper, tisora.

10. Activitats a partir de poesies sobre tema mariner del poemari *Marina/Cavall de mar* d'Olga Xirinacs.

Recitar o llegir en veu alta el poema als xiquets i dir-los que vagen assenyalant amb un dit les parts del cos per on passa el cranc.

La Marina juga al sol
amb la closca d'un cargol;
s'ha volgut tombar d'esquena
i troba un cranc a l'arena.

El cranc és petit,
li puja pel dit,
li passa pel nas,
li baixa pel braç,
el cranc s'ha espantat
i ja s'ha amagat.

Dir-los el poema sobre el pop i que el infants endevinin de quin animal es tracta.
Es pot recordar els animals que sortien a l'espectacle.

Endevina endevineta:
li agrada viure amagat.
Endevina, endevinalla:
té vuit potes i no balla.
Porta caputxa i no es mulla,
té un sac de tinta i no es taca,
no sap escriure ni un mot,
té tres lletres i es diu ---.

Aprofitar una sortida a la platja i, per petits grups, imitar les accions de les tres estrofes del poema "Les amigues i els amics"

L'amic Bartomeu
dibuixa a l'arena
amb la punta del peu.

Ve l'aigua i esborra
el cos del ninot
que jeu a la sorra.
L'amic Vicentó
pastava amb l'arena
un castell rodó.
Ve l'aigua i s'emporta
la torre del mig,
el pont i la porta.
La Rosa Maria
volia fer un pou
I no li sortia,
un pou rodonet
amb crans i petxines
I algun barretet.

BLOC C: ESCRITURA, LECTURES I ARTS VISUALS

1. Juguem a fer i desfer mots a partir de "pedra" i fem un llistat de les paraules noves que trobem; després les podem classificar en grups segons siguin noms de fruita, noms de persona, d'objectes, d'arbres:

- eliminem lletres: d [PERA]
- eliminem lletres: d, a. Afegim lletres: vocal i consonant [PERER]
- eliminem lletres: d. Substituïm la vocal final per una altra vocal [PERE]
- eliminem lletres: a final. Afegim lletres: vocal i consonant [PEDRÍS]
- canviem lletres de lloc: ix cap paraula coneguda?

2. Buscar quantes lletres de la paraula "pedra" hi ha al nom de cada alumne.

3. Escriure els noms dels personatges de l'obra.

4. Podem aprofitar l'avinentsa de l'obra *Pedra a pedra* que acabeu de veure per buscar a la biblioteca textos i imatges de pedres. I, sobretot, per desenvolupar activitats d'observació, relació i comparació. Proposem: presentar els llibres, agrupar-los, comparar-los.

a) Presentar els llibres:

A continuació hi ha un llistat de llibres per a primers lectors o per no lectors relacionats amb el tema de les pedres, amb un xicotet resum del tipus de llibre, o el gènere a què pertanyen i el contingut.

Isidro Ferrer: *Pedra a pedra*. Saragossa: Imaginarium, 2002. És l'obra que ha inspirat la representació que heu vist. A mig camí entre el llibre de coneixements, l'àlbum i el conte.

Leo Lionni: *Una pedra extraordinària*. Caracas: Ekaré, 2006. Un conte sobre un ou que semblava una pedra i un pollastre que semblava un caiman.

Jimmy Liao: *La pedra azul*. Mexico: Fondo de Cultura Económica, 2006. Un àlbum extens, que tracta de la separació en dos parts d'una pedra immensa, el recorregut per tot el món d'una de les parts i el seu retrobament.

Marcus Pfister: *Rufus i les pedres màgiques*. Barcelona: Montena, 1998. Un conte sobre uns ratolins que troben unes pedres meravelloses. L'autor proposa dos finals diferents.

Ana Presunto. Il·l.: Josep Rodés: *Pedra, pal i palla*. Pontevedra: OQO Editora, 2006. Inspirat en un conte tradicional rus, explica la història de tres germanes assetjades per un ós, i com les pedres ajuden a trobar el camí.

Sopa de pedres. Adap. Montserrat Correig, Montserrat Fons i Montserrat Bigas. Il·l.: Carles Arbat. Vic: Eumo, 2006. Inspirat en un conte popular de moltes cultures. Un soldat amb molta gana atrau els habitants del poble per col·laborar en la seua sopa de pedres.

Anaïs Vaugelade: *Sopa de pedra*. Barcelona: Corimbo, 2001. Inspirat en un conte popular de moltes cultures. El llop afamat convoca diversos animals a l'entorn d'una sopa de pedra.

Douglas Dixon: *Rocas y minerales*. Madrid: SM, 1996. Llibre de coneixements (ciències). Els diversos tipus de pedres, minerals i roques.

Satoshi Kitamura: *A l'edat de pedra*. Barcelona: Molino, 2007. Llibre de coneixements (història). Què és l'Edat de pedra i per què l'anomenem així.

b) Agrupar els llibres:

Pedres que es transformen.

Podem partir de *Pedra a pedra*, el llibre que va inspirar l'obra. En aquest llibre es presenten algunes de les infinites formes que poden assolir les pedres. *Una pedra extraordinària* i *La pedra azul* mostren als lectors les diferents transformacions d'una pedra. En un cas, perquè no ho era, de pedra, sinó que era un ou. En l'altre cas, per la intervenció de l'home, que converteix la pedra en escultura. També entra en aquest grup *Rufus i les pedres màgiques*, que explica com una pedra pot convertir-se en art.

Pedres que salven la vida.

A *Pedra, pal i palla* veiem la construcció d'un caminet de pedres per no perdre's al bosc (també ho podem relacionar amb *El petit Polzet* o amb altres contes tradicionals). També a *Sopa de pedres* i *Sopa de pedra* comprovem com l'enginy, a través d'una pedra, salva de morir de gana els protagonistes.

Pedres que s'encadenen.

Sopa de pedra presenta un exemple de conte acumulatiu, on l'argument funciona per suma dels elements que repeteixen una acció. *Sopa de pedres*, un conte d'estructura encadenada, per juxtaposició de personatges. També és d'estructura encadenada, amb situacions i llocs que es van unint, *La Piedra azul*.

Pedres que ens fan pensar.

Una pedra extraordinària ajuda, a través de l'humor i la ironia, a veure el sentit del coneixement de la realitat que ens envolta. *Rufus i les pedres màgiques*, a reflexionar sobre diversos valors, com ara el malbaratament dels recursos materials, la cobdícia i, simultàniament, l'amor a l'art.

Pedres que ens aporten nous coneixements.

Rocas y minerales i *A l'edat de pedra* aproximen els primers lectors al món de la geologia i dels orígens de la civilització. Els xiquets hi poden buscar informació i veure les pedres des de dues perspectives ben diferents.

c) Comparar les il·lustracions:

Les il·lustracions es poden agrupar atenent criteris diferents: les diferents formes i colors en què es dibuixen les pedres; si es tracta de pedres aïllades o pedres en conjunt; relació amb els personatges; la manera de cuinar-les,

Pedra a pedra

Una Piedra extraordinaria

La Piedra a Azul

Rufus i les pedres

Pedra, pal i palla

Sopa de pedres

Sopa de pedra

5. Les pedres i les arts visuals.

Comparar la composició dels tres homes de pedra de l'espectacle amb les dues obres de Joan Miró. Es poden fixar en la forma del cap i del cos.

Comparar la forma pedra que serveix de base per fer la cara d'un personatge amb la forma dels rellotges de Dalí.

Observar aquestes dues escultures de pedra i relacionar-les amb animals i Personatges.

BLOC D: L'OBRA AL TEATRE. APRENEM A ANAR AL TEATRE

A anar al teatre, com a gairebé a tot, se n'aprèn des de petits. Fer d'espectador pot suposar un ampli ventall d'actituds: de vegades, els actors poden fer preguntes als xiquets, o els conviden a cantar, o els animen a pujar a l'escenari. En altres ocasions, l'espectacle requereix silenci i quietud. Hi ha teatres immensos i teatres xicotets. En alguns teatres, els menuts seuen en butaques a la platea; en d'altres, a terra o fins i tot es queden drets per poder ballar o fer moviments. Cada obra, cada muntatge té les seves demandes. *Pedra a pedra* ofereix la possibilitat de gaudir d'un espectacle de petit format, on la proximitat juga un paper essencial, on el silenci dels més petits forma part de l'ambient calmat i tranquil que proposa.

1. Abans d'anar al teatre i abans que comence l'obra

- Fer observar als xiquets per on passem. Som a "la panxa" del teatre: l'entrada dels tècnics; el teatre no és únicament un escenari i unes butaques.
- Observar amb deteniment l'atrezzo situat abans d'entrar, format per elements mariners. A partir d'això, fer prediccions sobre l'argument de l'obra que veuran a continuació.
- Observar que estem damunt l'escenari, i que l'actor anirà construint l'escenari a mesura que vagi actuant.
- Observar que els objectes amb els quals l'actor munta l'escenari són materials que podem trobar al nostre voltant: maletes, regadores, caixes...
- Observar que no hi ha teló, que el fons és negre i que seiem al voltant del petit escenari.

2. Mentre dura l'obra

- Parar molta atenció a les músiques –composades per Mariano Lozano especialment per a *Pedra a pedra*- i distingir els diferents instruments que sonen:
 - acordió

- guitarra
- xilòfon
- trombó
- tambor

- Escoltar bé els sons que se senten, especialment el soroll del mar i dels ocells. Esbrinar com devia estar el mar aquell dia (silenciós, mogut...) i quins ocells poden ser els que canten.
- Fixar-se en els sorolls que l'actor fa amb la boca per simular diversos sons: xiuxiuejar, caminar, murmurar..
- Observar com l'actor pronuncia els noms dels personatges: Sr. NOOOO, Sr. UIUIUUI i Sr. AAAAHHH.
- Observar els canvis de llum: la platja està il·luminada en blanc i groc, i el mar de color blau i verd.
- Mirar quants animals marins hi surten -els que veiem nedar al mar, els que veiem volar pel cel, els que veiem a la sorra de la platja...
- Mirar com es mouen els personatges, com pugen escales, entren i ixen, com es freguen al cap...
- Apreciar el silenci de molts moments en què l'actor no parla i només sentim els sorollets de les petites accions que s'hi fan.

3. Després de l'obra

- Parlar de la reacció de l'home llauna quan troba un amic.
- Recordar com responen el Sr. NOOOO, el Sr. UIUIUUI i el Sr. AAAAHHH quan veuen com viu i què fa l'home llauna. Volen ser amics seus o no?

Aplicar els següents procediments al conte que s'hagi inventat o a l'escenificació d'algun altre:

- Portar alguns dels instruments que hem sentit a l'obra i reconèixer-los, comprovar com sonen, recordar en quin moment de l'obra sonaven...

- Pensar quin instrument faríem servir per imitar:
 - el plor d'un nen
 - els trons d'una tempesta
 - el tren que camina
- Fer AUDICIONS sobre peces relacionades amb el mar i la natura. Recomanem el CD *Solitudes Exploring Nature With Music*, especialment les peces "Canon in d" i *Ocean Sure*, produït per Dan Gibson i Gordon Gibson.
- Triar músiques per escenes de conte.
- Construir un escenari petit amb objectes que tenim a l'abast: capses de cartró, els materials d'escriptura, joguines minúscules
- Amb papers de colors i una bombeta, crear il·luminacions acolorides per a diversos ambients:
 - la casa de la bruixa
 - el dia i la nit
 - un paisatge nevat
 - una mina de carbó
 - la selva
- Fer silenci, i crear petites accions dels personatges -amb titelles, ninots xicotets o figures construïdes amb pedres- amb els seus sorollets de caminar, menjar, badallar....
- Aprendre a fer onomatopeies o a imitar sorolls de l'entorn amb la boca:
 - un nadó que pren el biberó
 - un cavall que corre
 - una porta que s'obre
 - una serp que s'esllavissa
 - un ocell que aixeca el vol
 - etc.
- Recordar com l'actor diu NOOO-UIUIUI i AAAAAHHH. Imitar-lo amb veu i gestos.

Després dir NOOO de maneres diverses:

- enfadats
- amb por
- com dient un secret
- amb gestos
- fent veure que tenim son